

VYSOKÉ UČENÍ TECHNICKÉ V BRNĚ

BRNO UNIVERSITY OF TECHNOLOGY

FAKULTA VÝTVARNÝCH UMĚNÍ

FACULTY OF FINE ARTS

ATELIÉR MALÍŘSTVÍ 2

STUDIO PAINTING 2

SPOLEČNOST

SOCIETY

DIPLOMOVÁ PRÁCE

DIPLOMA THESIS

AUTOR PRÁCE
AUTHOR

BcA. ZUZANA HANÁČKOVÁ

VEDOUCÍ PRÁCE
SUPERVISOR

Doc. MgA. LUDĚK RATHOUSKÝ

OPONENT PRÁCE
OPPONENT

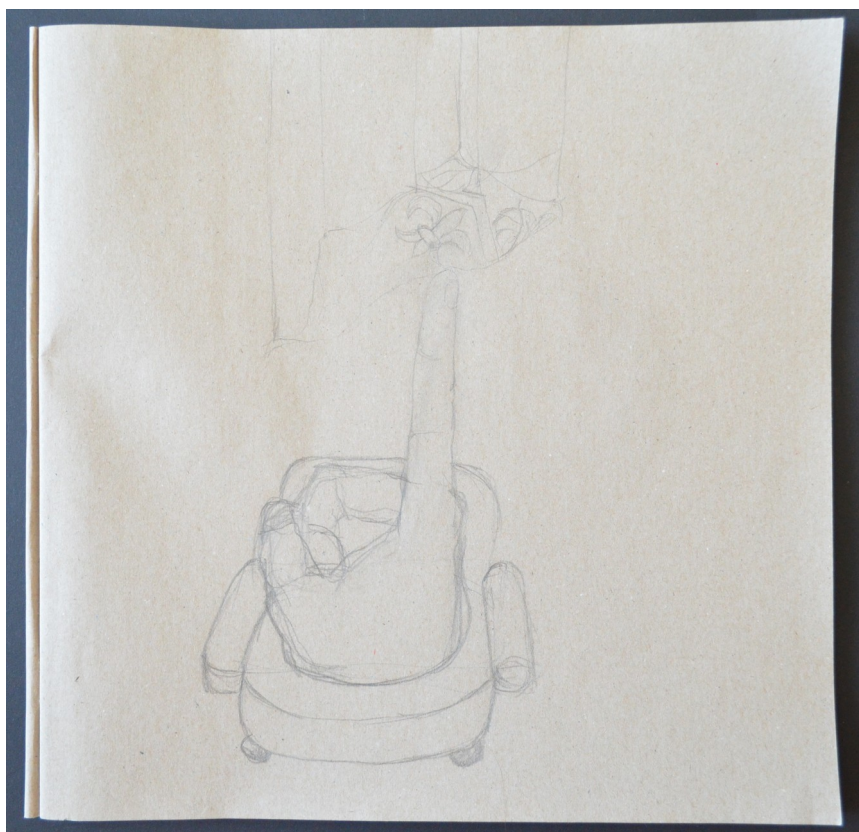
Mgr. MgA. Daniela Baráčková

BRNO 2016

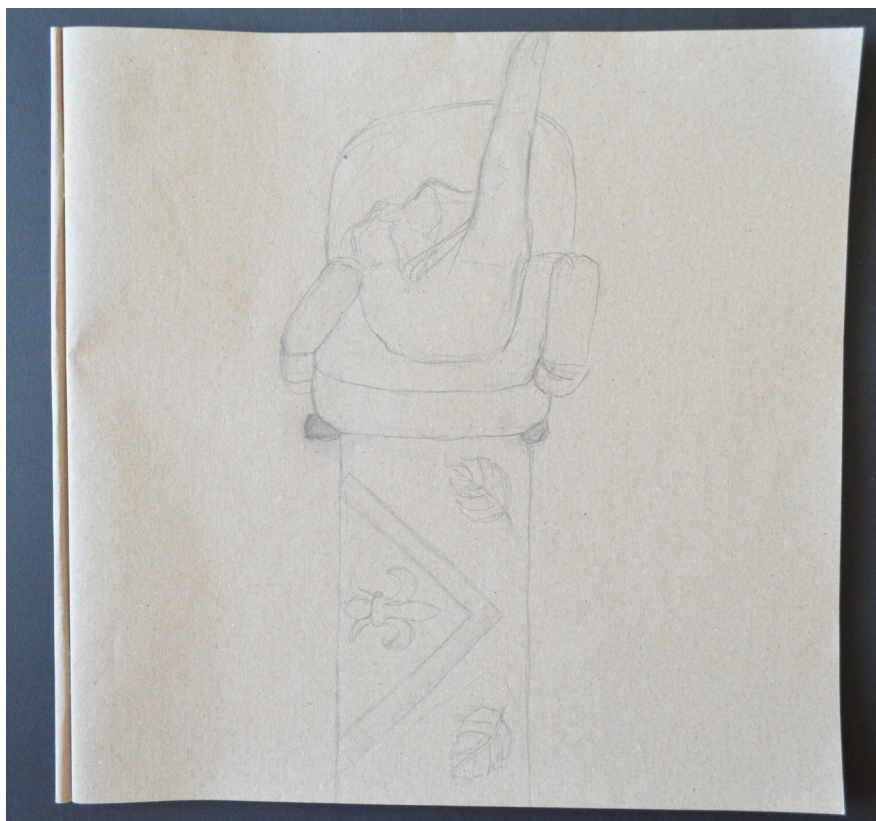
DOKUMENTACE VŠKP

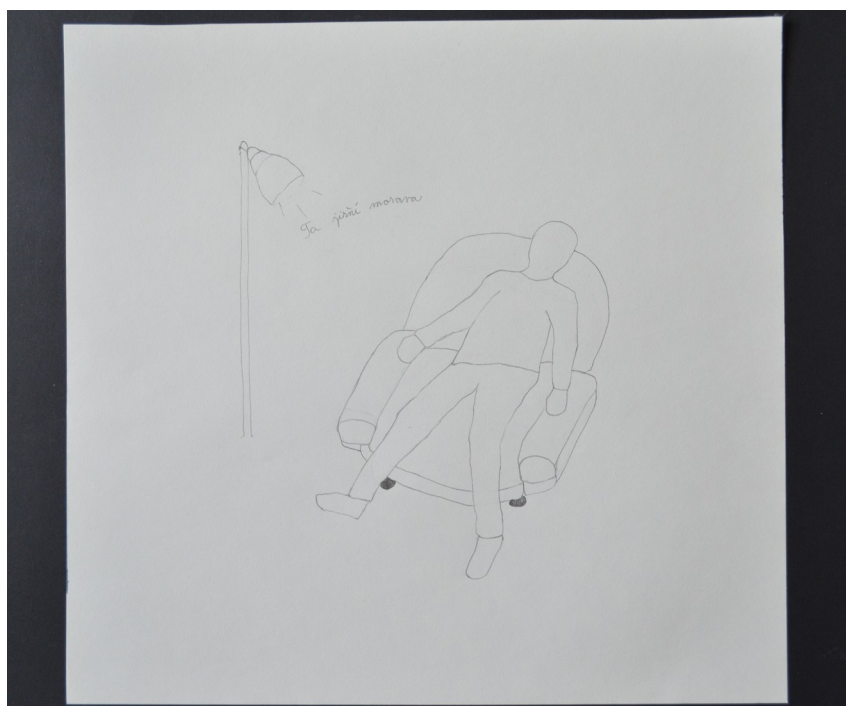
Skica výsledné instalace, tužka na papíře, 30x28,4cm, 2016

Skica instalace, tužka na papíře, 30x28,4cm, 2016

Skica instalace, tužka na papíře, 30x28,4cm, 2016

Kresba, tužka na papíře, 30x28,4cm, 2016

Konstrukce objektu, dřevěné desky, 96,4x150x80cm, 2016

Konstrukce objektu, dřevěné desky, polystyren, 96,4x150x80cm, 2016

Vysokoškolská kvalifikační práce

Písemná obhajoba k praktické diplomové práci

Společnost

Ve své praktické diplomové práci se věnuji tématu, které poukazuje na společnost. Zabývám se především mentalitou, kulturou a životem lidí na vesnici. Zkoumám způsoby a možnosti pochopení, postoje a vyhraněné názory určité skupiny lidí. S těmito sociálně zaměřenými tématy pracuji od nástupu na Fakultu výtvarného umění VUT v Brně.

Téma diplomové práce **Společnost** navazuje na předešlou semestrální práci, týkající se hodnot člověka, ve které mě zajímal vztah mezi lidmi v zaměstnání. Cílem této práce bylo poukázat a reagovat na vztahy ve společnosti, na důležitost lidské hodnoty, úcty, která ve společnosti mizí. Cílem této práce bylo reagovat na vztahy ve společnosti, poukázat na důležitost lidské hodnoty a úcty, která ve společnosti chybí. Popisuji situace, pocity a důvody, které mě inspirují a jsou úzce propojené s běžným životem. Mým zájmem je zkoumání dané problematiky, otázky a témata vztahující se ke společnosti. Dlouhodobější inspirací je rodinné prostředí. S danou emocí pracuji na základě reálné zkušenosti, s kterou jsem konfrontována.

Diplomová práce začala vznikat na základě určitého pocitu, kterým se dlouhodobě ve své práci zabývám. Většinou se mé práce dotýkají neustálé reflexe s rodinným prostředím, lidí a běžných životních situací. Velmi často pracuji s konkrétní situací, motivem. Závěrečná práce je stavěna na myšlence o konkrétním pojmu, který se týká samozřejmosti.

Na začátku uvažování o diplomové práci vznikaly deníkové záznamy, poznámky, slovní pojmy, se kterými pracuji při sestavování a určování vhodného materiálu k vytvoření požadovaného díla. Skici jsou pro mě nedílnou součástí přípravy pro řešení výsledné instalace. Na začátku procesu práce je pro mě velmi důležitý obsah díla, myšlenka, kterou se postupně zabývám a hledám pro ni nejlepší médium, vhodnou formu, jakou ji nejlépe uchopit a vystihnout. Nejdříve vždy vznikají kresby. Jednotlivé motivy, které se v kresbě objevují, postupně rozpracovávám v sérii. Kresby jsou nakresleny na papíru o rozměru 30 x 28,4 cm. Tento rozměr pro mě nebyl tak zásadní jako dimenze objektu konečného díla. Ve skicáku jsou nakresleny různé variace, možnosti rozmístění objektu a závěrečné instalace.

Výslednou práci prezentuji instalací, která sestává z objektu. Je to objekt ruky. Hlavním motivem je zdvižený prst. K tomuto konkrétnímu objektu ruky jsem se dopracovala přípravnými skicami. Nejdříve jsem uvažovala o instalaci, která se bude skládat z předmětů, nábytku nebo věcí, které jsou charakteristické pro každodenní využití v domácnosti. Instalaci tedy měl tvořit například smeták, stůl, talíř, mísa, křeslo nebo televize. Přemýšlela jsem i o zobrazení činnosti, rukodělné práci, kterou jsem chtěla obsáhnout v objektu a celkové instalaci. Ve výsledku jsem dospěla k vytvoření ruky.

Objekt ruky jsem vystavěla na dřevěné desce o rozměrech 94,6 x 80 cm. Deska je opatřena voděvzdorným lakem. Na základ konstrukce celého objektu jsem použila dřevěné latě různých délek. Prostor mezi nimi je

vyplněn polystyrenovými kousky, které jsou různě slepeny tak, aby zaplnily prostor spodní části objektu. V další fázi jsem použila montážní pěnu, která vytvořila daný objem. Na závěr konečné modelace jsem pracovala se sochařskou modelovací hlinou, konkrétně jsem použila tu, která se nemusí vypalovat. Hlínu jsem si vybrala i z toho důvodu, že se mně svými vlastnostmi jevila jako vhodná pro vystižení a zobrazení tématu, které mě zajímá. Tím tématem jsou lidé a komunikace s nimi. Komunikace je pro mě zásadním prvkem, který se v mé práci neustále objevuje. Zároveň je pro mě podstatnou součástí práce uchopení a zpracování různorodých názorů, které jsou záchytným bodem mé tvorby. Materiál hlíny si spojuji také s pomůckou používanou ve škole. Modelování a tvarování může souviset s manipulací, morálkou a výchovou. Hlínu považuji za hmotu, z které se snadno tvarují a formují různé předměty. Gesto ruky má vyjadřovat přímý, jasný postoj. Na povrch základové desky, na které je umístěn objekt ruky, jsem aplikovala tvarovací hmotu (zatím nedefinována). Tuto hmotu, materiál jsem vybrala z toho důvodu, že pracuji s konkrétním pojmem, obrazným vyjádřením slova „povrchnost“. Hmota měla zobrazovat pocit povrchnosti. Zajímá mě celkově chování, vyjadřovací jazyk, povrchní jednání a komunikace s lidmi především z okolí kde žiji. Ve své práci se vždy snažím, aby volba materiálu byla v souladu se skutečnou emocí. Mým zájmem bylo zobrazit vlastnost, kterou je „povrchnost“. Přemýšlela jsem o použití materiálu a to (plytké nádoby, mělkého povrchu, na kterém bude objekt ruky položen, případně zapuštěn do hmoty. Nakonec jsem použila druh hmoty, která nepůsobí přitažlivým dojmem. Záměrem bylo docílit pocitu bizarnosti a podivnosti. Hmotu jsem nanesla na povrch základní desky nerovnoměrně, tak aby vyčnívala z dané plochy desky.

Hmota je instalována na dřevěném podstavci obdélníkového tvaru. Celková výška objektu ruky od základové desky je 150 cm. Ruku jsem se snažila vymodelovat realisticky, její vzhled a zpracování působí uhlazeným dojmem. Při vytváření objektu považuji za důležitý moment právě práci s hlinou. Proces modelování je pro mě podstatný z důvodu stráveného času a fyzického propojení s dílem samotným. Součástí instalace je látka, na které jsou vyobrazeny symboly charakterizující obec Březolupy, kde žiji. Tyto motivy jsou inspirovány vlajkou a znakem obce Březolupy. Látka visí svisle dolů za horní rohy, které jsou upevněny za vlasec zavěšený ze stropu. Látka je umístěna nad objektem tak, aby se dotýkala špičky prstu. Typ materiálu, který jsem zvolila pro vytvoření této instalace je podšívká. Chtěla jsem vybrat látku, která by evokovala dojem lehkého materiálu a hladkého povrchu. S těmito charakteristickými vlastnostmi materiálu pracuji tak, že je přirovnávám k jazyku, uvažování a myšlení lidí. Zkoumám výroky lidí, které na mě působí velmi jednoznačně. Symboly na vlajce vyšila členka rodiny. Pro mě bylo důležité propojit dílo s blízkou osobou z rodiny a s činností, které se věnuje. Dalším momentem může být konfrontace uměleckého díla s řemeslnou činností. Na látce jsou vyšity dva listy, krokev a lilie. Dvojice březových listů představuje listnaté stromy. Jedná se přitom o tzv. mluvící znamení obce vyjadřující její název. Krokev symbolizuje pevnost, jistotu a zázemí šťastného domova. Březové listy jsou zobrazeny světle zelenou barvou. Krokev a lilie jsou vyšity na podšívkou světle modrou nití. Velikost látky je 140 x 100 cm.

Součástí instalace jsou vystavené kresby, na kterých se objevuje křeslo nebo sedací souprava. Tento motiv se objevuje v kresbách nejčastěji. Při kreslení těchto kreseb a deníkových skic jsem přemýšlela nad motivy,

kteřé ve mně evokují pocit pohody, klidné atmosféry a odpočinek. Kresby vypovídají o ironii a kritice namířené ke společnosti.

Umístění objektu a tedy výsledné instalace, chápu jako stanovený vymezený postoj. Pozice umístění souvisí s pochopením mentálních přístupů lidí žijících na vesnici. V díle poukazuji i na postoj a vnímání výtvarného umění obecně, oboru jako takového a jeho specifik. Jedná se především o názory a komunikaci, která je vedena převážně s lidmi nezabývajícími se uměním. Zajímá mě jejich přístup a způsob uvažování. Kresby jsou nainstalovány na stěně a jsou natočeny tak, aby vzájemně komunikovaly s objektem. Tento způsob instalace může vypovídat o další konfrontaci, zpětném zrcadlení gesta.

Cílem mé práce bylo poukázat na problematiku, zabývající se konkrétním pocitem, který vnímám z vlastní zkušenosti v souvislosti s kulturou, chováním a postoji lidí z určitého regionu. Svou práci vnímám i jako jisté kritické hodnocení. Gesto ruky má zobrazovat model jednání, sebejistý názor, vyčtenou pravdu úzce související s hodnotami lidí na vesnici, z které pocházím. V kresbách jsem popisovala mnou vyzorované jevy, dotýkající se uvažování lidí a jejich vyjadřovacího jazyka. Zásadním momentem je gesto, které je velmi jasně podané. V instalaci se zabývám pocitem povrchnosti a lehkosti, s jakým jsou výroky řečeny.

Své práce zařazuji v kontextu současného umění k autorům, kteří ve své tvorbě zpracovávají především sociální témata. V českém prostředí se jedná o umělkyni **Kateřinu Šedou**, která se zaměřuje na sociálně koncipované akce. Ve svých projektech autorka většinou spolupracuje s lidmi, kteří se uměním nezabývají. Projekty se většinou odehrávají v konkrétním prostředí obce (například Bedřichovice Nad Temží, Ponětovice nebo v Líšni a okolí). Autorka zkoumá mezilidské vztahy skupiny lidí a jejich stereotypy. Projekty mají za cíl vyvést zúčastněné ze zažitých stereotypů nebo sociální izolace. Šedá čerpá inspiraci zejména od svých blízkých, rodiny, nebo ze svého bydliště. Jedná se například o projekt **Nedá se svítit**, který Šedá realizovala v letech 2009 - 2015. Tento projekt se týká obce Nošovice. V této obci byla vystavěna továrna, která způsobila, že se obec po dostavbě sociálně rozpadla. Mnoho lidí se přestěhovalo a spousta z nich spolu nekomunikuje. Šedá spolupracovala s místními obyvateli, dospělými i dětmi. Obyvatelé obce měli nakreslit prostředí okolo budovy. Hlavním inspiračním motivem se stal střet, díra a izolace ve které se místní ocitli. Šedá nechala místní ručně a strojově vyšívat motivy vycházející z prostředí okolo budovy. Součástí projektu tak vznikl i kroj pro místní. Cílem projektu bylo pokusit se spojit obyvatele prostřednictvím nového vzoru, a tím najít cestu z kruhu ven. Dalším významným projektem, na kterém se podílela autorčina babička, a s kterým získala cenu Jindřicha Chalupeckého, je dílo s názvem **Je to jedno**. V projektu se věnovala výzkumu života své babičky. Šedá přiměla svoji babičku, aby kreslila zboží ze skladu, kde dříve pracovala jako vedoucí. Smyslem projektu bylo najít pro babičku smysluplnou činnost a zároveň se pokusit odstranit z jejího slovníku větu, kterou stále opakovala. Dalším projektem je práce s názvem **Převaděč**, se kterým autorka promovala na Akademii výtvarných umění a je spjat s její rodinou. Kateřina Šedá sestavila ze svých rodinných příslušníků komisi na AVU, která měla za úkol posoudit práce některých studentů školy. Komise byla konfrontována s díly nejprve bez účasti studenta, poté si vyslechla jeho interpretaci. Autorka zde poukázala na konfrontaci názorů lidí, kteří se uměním nezabývají na obor umění, který je často uzavřen sám do sebe a bez vysvětlení autorů nepochopitelný. Tato práce se zabývá otázkou, kterou dlouhodobě ve své

práci zkoumám i já - a to je neustálá konfrontace především se skupinou lidí, kteří se nepohybují v umělecké sféře. Konfrontuji se s názory lidí z rodinného prostředí a okolí, které mě obklopuje.

V návaznosti na zkoumání společenských rolí, pozic člověka v sociálním systému a jeho prostředí, jsou pro mě zásadní rovněž práce **Evy Koťátkové**, která zpracovává obdobná témata. Koťátková pracuje s modelovými situacemi, často formou instalace. Využívá především médium objektu a kresby. Její práce mají hlavní vyznění v konkrétním prostoru, který umělkyně vybírá velmi účelně.

Další umělkyně, která ve svém díle komentuje stereotypy rolí ve společnosti, nejčastěji ve spojitosti s rodinným zázemím, je **Petra Herotová**. Herotová, stejně jako předchozí zmiňované autorky, pracuje s autobiografickými prvky, které přenáší do obecnějšího sdělení. Hlavním vyjadřovacím médiem je pro ni kresba na papíře, nebo médium objektu a instalace. Podobnost s jejími díly vnímám hlavně v tématu identita a v kontextu její práce nazvané **Tátovy výroky**, jež vznikl v letech 2005 - 2006. Jedná se o cyklus kreseb kreslených propiskou. Souvislost s tímto cyklem kreseb uvádím formální podobnost, při uchopení a zacházení s kresbou, konkrétně u zobrazení jednoduchých postav.

Daniela Baráčková je umělkyně, která patří mezi mé umělecké vzory, na současné české výtvarné scéně. Autorka zpracovává svá témata v médiu malby, videa, instalace a kresby. Ve svých obrazech pracuje často s tvaroslovím, čerpajícím z rodinného prostředí. Práce této autorky jsou pro mě zajímavé svou upřímností a otevřeností. Jedná se o videa a instalace, které vyvolávají spoustu asociací a vstupují tak do dialogu s divákem. Podobnost s její prací vidím v zájmu o zpracování určitého tématu, konkrétní situace. V této souvislosti bych mohla zmínit například projekty, které autorka vztahovala k městu Černá Hora, nacházející se v okrese Blansko. Konkrétně se jedná o projekt nazvaný **Legenda Black Hill**, na kterém spolupracovala s Petrou Herotovou v roce 2012. Umělkyně natočily video, kde se společně prošly po důležitých místech Černé Hory. Autorky se vztahují k místu, kde zároveň nějakou dobu působily. Mezi další projekt, který je mně blízký, se jmenuje: **Poprosila jsem Danielu Baráčkovou, aby mě natočila, jak rozsévám**. Projekt byl realizován v roce 2010.

Ráda bych zmínila i italského umělce **Maurizia Catellana**. Tento autor se ve své práci často odkazuje na společnost. Uvádím zde konkrétně dílo nazvané **L.O.V.E** realizované v roce 2010. Jedná se o sochu ruky, vystavěnou na pomníku, která dosahuje celkové výšky 11 m.

Obecně mě zajímají i autorky, které se ve své práci dotýkají genderové tematiky. Zmíním zde zejména umělkyni **Kateřinu Vincourovou**, jejíž díla mívají charakter objektu a instalace. Vincourová pracuje s tématem lidského těla, pomíjivosti, paměti či zbytky paměti. Zmíním dílo nazvané **S pění**, které autorka realizovala v roce 2016. Autorka se v něm zabývá myšlenkou vzdělávání lidí. Kateřina Vincourová je mně blízká svým uvažováním o tématech, svými instalacemi i způsobem práce s různými materiály.

Další autorka, na kterou se ve svých pracích často odkazují, je umělkyně **Milena Dopitová**. Dopitová se zabývá obecnými společenskými fenomény, konkrétně zájmem o mezilidské vztahy, o téma paměti, dospívání, stárnutí, smrti a nejistotou. Dopitová většinou zpracovává témata týkající se sociální identity. V jejích dílech jde především o osobní výpověď, výklad emocí a pocitů z každodenních situací běžného života. Její instalace zahrnuje více médií (objekt, video, fotografie). Dopitová pracuje s různými materiály (dřevo, ocelová konstrukce, vlna, plast). Inspirují mě především její práce z devadesátých let. Mezi tyto díla patří

například **Dvojčata (Já a moje sestra)**, dílo vytvořené v roce 1991. Dílo se dotýká otázky lidské identity. Součástí jsou fotografie hlav umělkyně a její sestry v koupacích čepicích, které jsou doplněny instalací skládající se ze stolu a dvou židlí. Židle jsou opleteny vlnou. Pletení a vyšívání je charakteristickým prvkem v tvorbě této autorky. Pro mě jsou zajímavé i díla, ve kterých se Dopitová věnuje tématu hygieny. Patří sem například instalace **Čtyři masky** realizovaná v roce 1992, **Helmy** z roku 1993, nebo instalace **Následuj mě** z roku 1994. Instalaci nazvanou **Následuj mě** tvoří dva různé přístroje. Autorka se zde zabývá fenoménem cvičení, vylepšení těla pomocí přístrojů. Objekty jsou vytvořeny z dřevěné konstrukce a bílých keramických kachlíček, které mají vyvolávat dojem chladného, sterilního prostředí. Autorka poukazuje na problém používání přístroje, na prostředek, který není nutný k životu. Dalším dílem, kde se Dopitová inspirovala skutečnou událostí je objekt nazvaný **Nepočítám se svou proměnou**. Dílo je realizované v roce 1993. Impulzem k vytvoření tohoto díla se stal pro Dopitovou silný zážitek klinické smrti její matky. Objekt, který je potažený červenou vlnou představuje tunel, kterým prochází ti, kdo prožili klinickou smrt a na jehož konci vidí světlo. Tunel je kombinován s prvky gynekologického křesla, které se může vztahovat k představě zrození nového života.

Technikou vyšívání se zabývá i umělec **Michal Pěchouček**. Souvislost s jeho prací shledávám v sérii obrazů nazvaných **Time for Bed**, kterou umělec vytvořil v roce 2010. Pěchouček komponuje do obrazů různé části oděvů určených ke spaní. Tento umělec mě zajímá svým přístupem tvoření obrazu. Způsobem, jak zachází s materiálem, konstruuje a vyrábí cyklus vyšívání obrazů.

Zásadní je pro mě i tvorba umělkyně **Adrieny Šimotové**, která se zabývala různými technikami zpracování papíru a textilu. Ve své tvorbě se věnovala tématům člověk, síť vztahů, symbolika lidského těla a nitro člověka. Autorka mě zaujala citlivým zacházením s barvou při zobrazení lidského těla. Souvislost s její prací shledávám v zájmu o emoce, zachycení reálného vjemu, který přenášela do svých kreseb.

Zájem o zpracování sociálních témat nacházím také v díle slovenské autorky **Denisy Lehocké**, jejíž práce mají silný autobiografický základ. Ztotožňuji se především s jejími objekty, v nichž autorka využívá širokou škálu médií - malby, kresby, plastiky objektů, nalezených předmětů i architektury.

Inspiraci a obdobné uvažování o objektu, popř. soše nacházím u **Pavly Scerankové**, která klade důraz na přímý fyzický vztah mezi objektem, sochou a jejím tvůrcem nebo uživatelem. Například dílo **První žena**, vytvořené v roce 2013, skládající se z ocelového plechu a skříně, odkazuje k genderovým otázkám. Její další prací je objekt zobrazující hlavu. Dílo se jmenuje **Mysl bez obrazu**. Objekt je vytvořen z překližky v kombinaci se zrcadlovou fólií. Dílo bylo realizované v roce 2012. Mezi další díla, patří například objekt nazvaný **Jedu**, nebo objekt **Jdi pryč - vrať se**. Oba projekty vznikly v roce 2009. Uvádím zde i instalaci nazvanou **Planetární systém**, kterou Sceranková realizovala v roce 2013.

Zajímavým autorem je pro mě i švýcarský umělec **Thomas Hirschhorn**, který vytváří monumentální instalace skládající se z různých předmětů spotřební kultury.

Chtěla bych zmínit i **Bad painting**, konkrétně německého autora **Martina Kippenbergera**, jehož práce jsou mě blízké.

Svou diplomovou práci hodnotím kladně. Vytýčené cíle a konečný výsledek díla se mi podle mého soudu zdařil. Po zhotovení diplomové závěrečné práce hodlám pokračovat a rozvíjet tuto myšlenkovou linii. Mým dalším pracovním cílem je vyzkoušet si práci s různými druhy materiálů při tvorbě objektů, fragmentů nebo instalace a získat více zkušeností v oblasti sochařského oboru.